[2021] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 911

ਸੂਰਜਦੇਓ ਮਹਤੋ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ

ਬਨਾਮ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ

(2011 ਦੀ ਅਪਰਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1677)

04 ਅਗਸਤ, 2021

[ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ., ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਅਤੇ

ਅਨਿਰੁੱਧਾ ਬੋਸ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸਬੂਤ: ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤ - ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ - ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 1 ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 2 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2, u/s. 302 r/w 34 ਅਤੇ 120B ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। 364 - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਰੱਖੀ ਗਈ: ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਨ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੀ ਗਈ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ - ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਪੀੜਤ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਵਾਪਰੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2, ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਰਫ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁੰਮ ਲਿੰਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੂਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 - ਯੂ/ਐਸ. 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 34 ਅਤੇ ਐਸਐਸ.120ਬੀ ਅਤੇ 364।

'ਆਖਰੀ ਦੇਖਿਆ ਥਿਊਰੀ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ - ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ।

ਮਕਸਦ - ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟੁਕੜਾ - ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ।

ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000: ਧਾਰਾ 7ਏ - ਜੁਵੇਲਿਟੀ - ਪਟੀਸ਼ਨ - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ: ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ - ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ - ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਐਡਮਿਟ ਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਵਾਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਆਯੋਜਿਤ 1. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਖੋਜ ਹੋਣ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਗਲਤ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 25] [928-ਸੀ-ਈ]

2.1 ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ 'ਲਾਸਟ ਸੀਨ ਥਿਊਰੀ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਵੇਖੀ ਗਈ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੰਤਰਾਲ ਇੰਨਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਖਰੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 29, 30] [929-ਐਫਜੀ; 930-ਈ-ਐਫ]

2.2 ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -2, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ, ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -17 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -5, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 10 ਤੋਂ 14 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 31] [930-ਐਫ-ਐਚ]

2.3 ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੰਜੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਉਲਟ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਸਨ, ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਨੇ ਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਤਰਕਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32, 33] [931-ਏ-ਈ]

2.4 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੇ 09.04.1987 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਏ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਲੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ, ਜਦੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 09.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -8, ਜਿਸ ਨੇ 11.04.1987 ਨੂੰ ਏ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਲੱਭੀ, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਹੀ ਲਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10.04.1987 ਤੋਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਈ ਸੀ, ਤੁਰੰਤ ਅਪਰਾਧ 10.04.1987 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -6, ਡਾਕਟਰ, ਨੇ 12.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਏ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ 36 ਤੋਂ 72 ਘੰਟੇ ਸੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ 09.04.1987 ਨੂੰ ਹੋਏ ਕਤਲ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 09.04.1987 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 34] [931-ਈ-ਐਚ; 932-ਏ-ਬੀ]

2.5 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 35] [932-ਡੀ]

2.6 ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਢਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀਵੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ. ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੇ ਗਵਾਹੀ,

ਪੀਡਬਲਯੂ -11, ਪੀਡਬਲਯੂ -13 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਤੱਥਪੂਰਨ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚਿਕਨ-ਪੋਕਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 09.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚਿਕਨ-ਪੋਕਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। [ਪੈਰਾ 36] [932-ਡੀ-ਜੀ]

2.7 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 37] [932-ਜੀ-ਐਚ]

3.1 ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਕਸਦ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ (ਐਸ) ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਕਿ ਭਾਰੀ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟੁਕੜਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੜੀ ਵੀ ਬਣੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 38] [933-ਏ-ਬੀ]

3.2 ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਭੈਣ 'ਆਰ' ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਆਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਸਤਾਨਾ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਸਨ ਪਰ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਹੈ, ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-16 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ 'ਆਰ' ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 39] [933-ਬੀ-ਡੀ]

4.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਦਾ ਤੱਥ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਸਲਾ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਲ 1987 ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਪੇਂਡੂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਬੇਹੱਦ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅਫਵਾਹ ਵੀ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਕਸਦ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਕਸਦ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 40] [933-ਡੀ-ਜੀ]

4.2 ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 10.04.1987 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਏ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਏ ਇਕੱਲਾ ਅਮਵਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਡੋਪਟਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡੀ-ਰੇਲਿੰਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਲਿੰਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 41] [933- ਜੀ-ਐਚ; 934-ਏ-ਸੀ]

4.3 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਕਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 05.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਹਾੜੀ ਪੀਸਣ ਲਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਕਥਿਤ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

ਫਿਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 08.04.1987 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਮਨ ਦੀ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਕੋਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 42] [934-ਸੀ-ਐਫ]

4.4 ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਖਰੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਲੜੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਕਿ ਦੂਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 43] [934-ਐਫ-ਜੀ]

4.5 ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਚੱਪਲਾਂ, ਇੱਕ ਰੁਮਾਲ, ਇੱਕ ਚਾਕੂ, ਜੈਰੀਕਨ ਅਤੇ ਦੋ ਲੁੰਗੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -16, ਭਾਵ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਲੁੰਗੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕੋ ਇਕ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ 09.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੀ, ਭਾਵ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 09.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 44] [934-ਐਚ; 935-ਏ-ਸੀ]

4.6 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੱਕ ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਜਾਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਿੰਕ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਕੇਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੂਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 45] [935-ਸੀ-ਈ]

5.1 ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 7-ਏ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ" ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ" 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। [ਪੈਰਾ 46] [935-ਈ-ਐਫ]

5.2 ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਐਡਮਿਟ ਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 01.03.1970 ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 17 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਨਾਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਇੱਕ 'ਐਸਪੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਐਸਐਮ' ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਐਸਪੀ'। ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਕੋਈ ਤੱਥ ਖੋਜ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 48] [935-ਜੀ-ਐਚ; 936- ਈ-ਜੀ]

6. ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 49] [936- ਜੀ-ਐਚ]

ਅਬੂਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਉਰਫ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (2012) 10 ਐਸਸੀਸੀ 489: [2012] 9 ਐਸਸੀਆਰ 244; *ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਜੌਹਨ ਡੇਵਿਡ* (2011) 5 ਐਸਸੀਸੀ 509: [2011] 7 ਐਸਸੀਆਰ 354; *ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਾਸ਼ੀ ਰਾਮ* (2006) 12 ਐਸਸੀਸੀ 254 : [2006] 8 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 501; *ਸੁੱਖਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* (1999) 9 ਐਸਸੀਸੀ 507 : [1999] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 314; *ਬਦਰੂਦੀਨ ਰੁਕੋਂਡਿਮ ਕਰਪੁਡੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* (1981) ਸੁਪ ਐਸਸੀਸੀ 1; *ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰਖੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ* (2006) 5 ਐਸਸੀਸੀ 584 : [2006] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 615; *ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* (1984) 4 ਐਸਸੀਸੀ 116 : [1985] 1 ਐਸਸੀਆਰ 88; *ਮੁਹੰਮਦ. ਯੂਨਸ ਅਲੀ ਤਰਫਦਾਰ ਬਨਾਮ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਰਾਜ* (2020) 3 ਐਸਸੀਸੀ 747; *ਆਰ ਦਾਮੋਦਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ* (2021) ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 134 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ; *ਸਤਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* (2018) 6 ਐਸਸੀਸੀ 610 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2012] 9 ਐਸਸੀਆਰ 244	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 20
[2011] 7 ਐਸਸੀਆਰ 354	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21
[2006] 8 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 501	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21
[1999] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 314	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 22
(1981) ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਸੀ 1	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 22
[2006] 2 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 615	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 23
[1985] 1 ਐਸਸੀਆਰ 88	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 27
(2020) 3 ਐਸਸੀਸੀ 747	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 27
(2018) 6 ਐਸਸੀਸੀ 610	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 29

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1677.

1988 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 273 ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 20.05.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਿੰਘ, ਟੀ. ਮਹੀਪਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਹੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਿਜ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.

1. ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਨੇ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 20.05.2010 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਵਾਦਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 13.05.1988 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 [ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਆਈਪੀਸੀ") ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 364 ਤਹਿਤ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਤੱਥ

2. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਕੇਸ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ 05.04.1987 ਨੂੰ, ਅਰੁਣ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ -17) ਮਨਾਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਰੁਣ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਰੁਣ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਵਾਦਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਰੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਆਖਰਕਾਰ ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਖਰਚੇ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਰੁਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ, ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ -17) ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਨੇਮਾ ਜਾਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ 06.04.1987 ਨੂੰ ਮਨਾਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਅਰੁਣ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਰਾਮਜੀ ਮਹਤੋ (ਅਰੁਣ ਦੇ ਪਿਤਾ; ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ ਅਮਵਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਰੁਣ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਗਏ ਸਨ।

3. ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਅਜੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਰੁਣ ਦੇ ਚਿੰਤਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਰਾਮਜੀ ਮਹਤੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਨੂੰ ਵੀ ਅਰੁਣ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ ਅਤੇ ਅਰੁਣ 06.04.1987 ਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 08.04.1987 ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਫਿਰ ਡੋਪਟਾ ਪਿੰਡ ਗਏ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 10.04.1987 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਮਨਾਵਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਅਰੁਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਅਜੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਅਰੁਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਇੰਸਟੇਸਾਦ ਉਹ ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।

ਰਾਮਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ 10.04.1987 ਨੂੰ ਡੋਪਟਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਰੁਣ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਪਤਾ ਸੀ, ਰਾਮਜੀ ਮਹਤੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ) ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭੇਜੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 11.04.1987 ਨੂੰ ਸਨਹਾ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 227 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

4. ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਲ ਨੰਬਰ 7 ਦੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਰਾਮ ਬ੍ਰਿਕ ਪਾਸਵਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਨੇ ਕਾਕੋਲਟ ਨੇੜੇ ਰਾਮ ਸਾਗਰ ਅਹਾਰ (ਜਲਭੰਡਾਰ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਸ਼ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। 11.04.1987 ਨੂੰ, ਉਹ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਖੰਜਰ ਅਤੇ ਦੋ ਲੁੰਗੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ। ਰਾਮ ਬ੍ਰਿਕ ਪਾਸਵਾਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਰਦਬੀਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੋਵਿੰਦਪੁਰ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਰਾਮਚੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-18) ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਕ ਜੋੜੀ ਚੱਪਲਾਂ, ਇਕ ਰੁਮਾਲ, ਇਕ ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜੈਰੀਕੈਨ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

5. 12.04.1987 ਨੂੰ ਰਾਮਜੀ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -16) ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਗੋਵਿੰਦਪੁਰ ਥਾਣੇ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਮਜੀ ਮਹਤੋ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਥਾਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਰੁਣ ਦੀ ਹੈ।

6. ਫਿਰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਵਧੀ, ਅਤੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1), ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2), ਚੰਦੋ ਮਹਤੋ, ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਤੋ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਮਹਤੋ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਕੇਸ ਨਵਾਦਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 364, 120-ਬੀ ਅਤੇ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੁਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

7. ਅੰਤਮ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੁੱਲ 18 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰਾਮਜੀ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -16) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਨੇ 05.04.1987 ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ "ਅਰੁਣ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੂਰਜਦੇਵ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖਰਚਾ ਸਹਿਣ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ **ਸੂਰਜਦੇਵ ਦੇ ਦਬਾਅ 'ਤੇ ਅਰੁਣ ਸੂਰਜਦੇਵ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।** ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ) ਨੇ 11.04.1987 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਰੁਣ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 12.04.1987 ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਗੋਵਿੰਦਪੁਰ ਥਾਣੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਨੇ ਸੁਆਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਲੁੰਗੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤੀ (ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ) ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

8. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ 05.04.1987 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਈਸ਼ਵਰੀ ਮਹਤੋ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਝਗੜੇ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ **"ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਰਜਦੇਵ ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ"।** ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ -17) ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਅਰੁਣ 'ਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ। ਪੀਡਬਲਯੂ -17 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1, ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕੁੰਭਰਾਵਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ -17 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਤੋ ਦੇ ਘਰ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ (ਸੂਰਜਦੇਵ ਦਾ ਜੀਜਾ; ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1)। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਭਾਵ 06.04.1987 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -17 ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕੀਤੀ, ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਅਮਵਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨਗੇ।

9. ਅਰੁਣ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦਿਲਕੇਸ਼ਵਰ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -2) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 06.04.1987 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਮਵਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਅਤੇ 08.04.1987 ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਰਹੇ। **ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਸੂਰਜਦੇਵ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਸੂਰਜਦੇਵ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੋਪਟਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।**

10. ਬਿਪਤ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -4) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵੀਰਵਾਰ, ਯਾਨੀ 09.04.1987 ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਅਰੁਣ ਕੁੰਭਰਾਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਅਰੁਣ ਦਾ ਚਾਚਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾਉਣ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, **"ਅਸੀਂ ਅਰੁਣ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਰਜਦੇਵ ਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਮਿਲੇ। ਮੈਂ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਉਥੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ।** ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਰੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਗਈ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਰੁਣ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਓਦਾਨੀ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3), ਜੋ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਨੇ ਵੀ 09.04.1987 ਨੂੰ ਕੁੰਭਰਾਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਰੁਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਸੂਰਜਦੇਵ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੂਰਜਦੇਵ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਕੋਲਤ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

11. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਭਰਤ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 10), ਕਾਸ਼ੀ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -11), ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ -12), ਬਾਲੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ -13) ਅਤੇ ਮਥੁਰਾ ਆਰਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ -14) ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -11 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 09.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਕੋਲਟ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ (ਟਰੈਕਟਰ) ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -11 ਨੇ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -12, ਪੀਡਬਲਯੂ -13 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਸਾਰੇ 09.04.1987 ਦੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਕੋਲਟ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਜੋ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੇੜੇ ਰੁਕੇ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸ ਰਾਤ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ [ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ.")। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਮੂਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰੁਣ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਰਾਮ ਸਾਗਰ ਅਹਾਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕਾਕੋਲਟ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ।

12. ਕੈਲਾਸ਼ ਮਹਤੋ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਅਤੇ ਉਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 09.04.1987 ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਦੁਆਰਾ ਅਰੁਣ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਭਾਵ 10.04.1987, ਉਹ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਮਿਲਿਆ।

ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅਰੁਣ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਰੁਣ ਅਮਵਾ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਡੋਪਟਾ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੇ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੂਰਜਦੇਵ ਨੂੰ 10.04.1987 ਨੂੰ ਹਿਸੂਆ ਦੇ ਬਰਨਵਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਰੁਣ ਦਿੱਲੀ ਗਿਆ ਸੀ।

13. ਰਾਮ ਬ੍ਰਿਕ ਪਾਸਵਾਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ -8), ਚੌਕੀਦਾਰ ਸਰਕਲ ਨੰਬਰ 9, ਨੇ 11.04.1987 ਨੂੰ ਅਰੁਣ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ 10.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਮ ਸਾਗਰ ਅਹਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਸ਼ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉੱਥੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -6, ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਲੰਘਿਆ ਸਮਾਂ 36 ਤੋਂ 72 ਘੰਟੇ ਸੀ।

14. ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

15. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਕਿ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੰਤ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਚੰਦੋ ਮਹਤੋ, ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਤੋ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਮਹਤੋ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਹੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ 05.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ; ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਫਿਰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ; ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਕੋਲਟ ਨੇੜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-16 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਮਕਸਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ" ਅਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

16. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਿੰਕ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਝੂਠੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਰੁਣ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 18.04.1987 ਨੂੰ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ "ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਖਤੀ" ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ ਠੋਸ ਸਨ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

17. ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਪੜਾਅ ਵਾਰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 20.05.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ।

18. ਪੀੜਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ।

ਝਗੜੇ

19. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਸ਼ਿਓਦਾਨੀ ਮਹਤੋ ਦਾ ਸੀ

(ਪੀਡਬਲਯੂ -3) ਅਤੇ ਬਾਲੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ (ਪੀਡਬਲਯੂ -12) ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਦੇ ਸਬੂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਾਲਟੇਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਰਾਹੀਂ ਵੇਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਾ ਭੇਜਣਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ 'ਆਖਰੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ।

20. ਪੂਰੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ 'ਨਾਬਾਲਗ' ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ 'ਐਡਮਿਟ ਕਾਰਡ' ਦੇ ਨਾਲ 'ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ' ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਜਨਮ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 01.03.1970 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 09.04.1987 ਤੋਂ 11.04.1987 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਉਸ ਸਮੇਂ 17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ***ਅਬੂਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਉਰਫ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ*** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ।

21. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੂਖਮ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਨਾਮ ਜੌਨ ਡੇਵਿਡ 2 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

---

1 (2012) 10 ਐਸਸੀਸੀ 489, ¶ 39

2 (2011) 5 ਐਸਸੀਸੀ 509, ¢ 33 ਤੋਂ 35

ਉਨ੍ਹਾਂ ***ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਾਸ਼ੀ ਰਾਮ***[3] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ, ਬਲਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਚੌਥਾ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਬਤੀਆਂ/ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਵਾਂ, ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਛੇਵਾਂ, ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਰੁਣ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

22. ਵਿਦਵਾਨ ਸਟੇਟ ਕਾਊਂਸਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਗਵਾਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ***ਸੁਖਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ***[4] ***ਅਤੇ ਬਦਰੁਦੀਨ ਰੁਕੋਂਡਿਮ ਕਰਪੁਡੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ***[5], ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਟੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

23. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਈ ਗਈ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇਰੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੇਟੈਂਟ ਗੜਬੜੀਆਂ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ 'ਸੂਰਿਆਦੇਵ ਪ੍ਰਸਾਦ' ਦਾ ਨਾਮ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਥਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਵੱਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ

---

3 (2006) 12 ਐਸਸੀਸੀ 254, • 19-24

4 (1999) 9 ਐਸਸੀਸੀ 507, ¶

5 ਤੋਂ 10 5 (1981) ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਸੀ 1, ¶ 16

6 ਮਲਖਣਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, (2003) 5 ਐਸਸੀਸੀ 746, ³ 7, 8 ਤੋਂ 16

ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰਖੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.7 ਰਾਜ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

24. ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ; **(ਏ)** ਕੀ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ ਇੰਨੇ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਯੋਗ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ? **(ਬੀ)** ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ?

25. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤਾਂ ਲਈ ਬਚਾਓ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਗਲਤ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੇਗੀ।

26. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਜਮ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਾ ਕਿਸੇ ਵਿਗਾੜ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਹੈ।

ਏ. ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ?

27. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ*[8] ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:

---

7 (2006) 5 ਐਸਸੀਸੀ 584, ¢ 39 ਤੋਂ 41

8 (1984) 4 ਐਸਸੀਸੀ 116, ¶ 153

"153. xxx xxx xxx

(1) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

*** *** ***

(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ,

(3) ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

(4) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

(5) ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ***ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਨਸ ਅਲੀ ਤਰਫਦਾਰ ਬਨਾਮ ਡਬਲਯੂਬੀ*** [9] ***ਰਾਜ ਅਤੇ ਆਰ ਦਾਮੋਦਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ*** ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ 10 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ।

28. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ: (i) ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸਿਧਾਂਤ; (ii) ਮਕਸਦ ਅਤੇ (iii) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਬਾਅਦ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ।

(i) ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸਿਧਾਂਤ

29. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ 'ਲਾਸਟ ਸੀਨ ਥਿਊਰੀ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਆਖਰੀ ਵੇਖੀ ਗਈ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਂ ਅੰਤਰਾਲ ਇੰਨਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ***ਸਤਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ***[11] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 3 ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ "ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦਿਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ

ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ:

> "..... ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜਾਂ ਗਲਤ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਰਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਕਸਦ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਉਸੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਟੁੱਟਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ"।

30. ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਖਰੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

31. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -2, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ, ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -17 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -5, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 10 ਤੋਂ 14 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

32. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਗੈਰਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੰਜਾ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਸਨ, ਪਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

33. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਨੇ ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਭਰਾਵਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਨੇ ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਤਰਕਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀਏ।

34. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵੇਖੀ ਗਈ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਅਰੁਣ ਨੂੰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਲੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ, ਜਦੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 09.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -8, ਜਿਸ ਨੇ 11.04.1987 ਨੂੰ ਅਰੁਣ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਲੱਭੀ ਸੀ, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਹੀ ਲਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10.04.1987 ਤੋਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਈ ਸੀ, ਤੁਰੰਤ ਅਪਰਾਧ 10.04.1987 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -6, ਡਾਕਟਰ, ਨੇ 12.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ 'ਚ ਅਰੁਣ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 36 ਤੋਂ 72 ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ 09.04.1987 ਨੂੰ ਹੋਏ ਕਤਲ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 09.04.1987 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

35. ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ***ਕਾਸ਼ੀ ਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ)*** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਆਈ.ਈ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ***ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ)*** ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਲਟ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ।

36. ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਢਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀਵੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -10, ਪੀਡਬਲਯੂ -11, ਪੀਡਬਲਯੂ -13 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਤੱਥਪੂਰਨ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚਿਕਨ-ਪੋਕਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 09.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚਿਕਨ-ਪੋਕਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ।

37. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੀ ਗਈ ਥਿਊਰੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

(ii) ਮਕਸਦ

38. ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਕਸਦ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ (ਆਂ) ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਕਿ ਭਾਰੀ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟੁਕੜਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੜੀ ਵੀ ਬਣੇਗਾ।

39. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਭੈਣ ਰੀਟਾ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਰੀਟਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਸਤਾਨਾ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਸਨ ਪਰ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਹੈ, ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਏ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-16 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਰੀਟਾ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਸੀ।

40. ਬੇਸ਼ੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਦਾ ਤੱਥ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਤੱਥ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਮਕਸਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਲ 1987 ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਪੇਂਡੂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਬੇਹੱਦ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅਫਵਾਹ ਵੀ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਕਸਦ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਮਕਸਦ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

(iii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ।

41. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹ 10.04.1987 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਅਰੁਣ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਰੁਣ ਇਕੱਲਾ ਅੰਵਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਡੋਪਟਾ ਘੁੰਮਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਰੁਣ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡੀ-ਰੇਲਿੰਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਲਿੰਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ।

42. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ) ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਕਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 05.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਹਾੜੀ ਪੀਸਣ ਲਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਕਥਿਤ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 08.04.1987 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਮਨ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰੁਣ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਕੋਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰੁਣ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

43. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਖਰੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਲੜੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਕਿ ਦੂਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 09.04.1987 ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

44. ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਚੱਪਲਾਂ, ਇੱਕ ਰੁਮਾਲ, ਇੱਕ ਚਾਕੂ, ਜੈਰੀਕਨ ਅਤੇ ਦੋ ਲੁੰਗੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -16, ਭਾਵ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਲੁੰਗੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕੋ ਇਕ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ 09.04.1987 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੀ, ਭਾਵ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ 09.04.1987 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

45. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੱਕ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਜਾਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁੰਮ ਸ਼ੁਦਾ ਲਿੰਕ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਦਾ ਕੇਸ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੂਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਬੀ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਜੁਵੇਨਿਟੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ

46. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 7-ਏ [ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਜੇਜੇ ਐਕਟ") ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ" ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ" 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ।

47. ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਐਡਮਿਟ ਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 01.03.1970 ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 17 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ***ਅਬੂਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ (ਸੁਪਰਾ)*** ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਵੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ

ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੇਜੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ:

"39.3. ਕਿਹੜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਯਮ 12 (3) (ਏ) (i) ਤੋਂ (iii) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣਗੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਆਦਿ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

48. ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਨਾਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ 'ਸੂਰਿਆਦੇਵ ਪ੍ਰਸਾਦ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਵਾਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ' ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਸੂਰਿਆਦੇਵ ਪ੍ਰਸਾਦ'। ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ - ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਕੋਈ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਿੱਟਾ

49. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੂਰਜਦੇਵ ਮਹਤੋ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਤੋ) ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

MANJEET SINGH
E. No. P/1882/2007 Advocate
Chamber No. 417 2nd Flour
Civil Courts, Rajpura
Mobile: 98726-56669